



ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(24-25 березня 2022 р., м. Одеса, Україна)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО (м. Одеса)

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 березня 2022 року

Одеса
ФОП Бєлий А.Є
2022

життєрадісності, активності, експресивності, наполегливості, рішучості, самовпевненості, уміння контролювати свої емоції та поведінку. Разом з тим, деякі аспекти креативності особистості сприяють розгортанню неконструктивних способів реалізації креативних можливостей - критичності по відношенню до інших, схильності не звертати уваги на тонкощі життя, імпульсивності.

Таким чином, визнання особистісних творчих цінностей, унікальної неповторності, здатності особистості до творчої самореалізації підтверджує наше припущення про визначення креативності як детермінанти творчої активності особистості.

Література

1. Гончарова Л. А. Основні психологічні підходи до дослідження творчої активності особистості. *Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 25. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. С. 73-82.*

2. Костюк Г. С. *Психологія творчої особистості. Київ : Промінь, 2001. 484 с.*

УДК:159.923.2:378

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ТОЛЕРАНТНИХ ТА ІНТОЛЕРАНТНИХ ОСІБ

Власенко О. С.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Анотація. В даній статті представлено результати теоретико-емпіричного дослідження індивідуально-психологічних особливостей схильності до самоактуалізації осіб, що відрізняються за толерантністю. Емпірично встановлено статистично значущі розбіжності між однойменними показниками самоактуалізації на профілях толерантних та інтолерантних досліджуваних. Досліджено та описано індивідуально-психологічні особливості схильності до самоактуалізації осіб з різним рівнем толерантності.

Ключові слова: самоактуалізація, толерантність, інтолерантність.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена, по-перше зростанням уваги дослідників до питань толерантності особистості, що внаслідок глобалізації та відкритості соціокультурного простору та значного зростання впливу сучасних технологій, зазнала суттєвих змін, що у більшості випадків торкнулося значного скорочення рівня терпимості, поваги та сприйняття чужої життєвої позиції; по-друге, потреба сучасного українського суспільства в складних соціально-політичних обставинах, прагнення зростання особистісної усвідомленості, оволодіння навичками управління собою, формування сили волі, цілеспрямованості, тобто перетворення зовнішніх і внутрішніх характеристик, що забезпечують саморозвиток особистості.

Актуальність проблеми самоактуалізації особистості доводиться не тільки в роботах засновників гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу), але й розглядається в працях представників інших психологічних підходів, зокрема: гуманістичного психоаналізу (Е. Фром, К. Хорні); психодинамічного напрямку психології (Е. Еріксон, К. Г. Юнг); екзистенційної психології (В. Франкл) тощо. Данна проблема широко висвітлюється в дослідженнях українських психологів (І. Бех, І. Булах, Г. Костюк, В. Костенко, С. Максименка, В. Роменець).

Під самоактуалізацією представники гуманістичного напрямку (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс) розуміють вроджену потребу людини до безперервної реалізації внутрішнього творчого потенціалу в різних сферах життєдіяльності (Коваленко, Фоменко, 2014). Відомо, що А. Маслоу дослідив і описав психологічні характеристики особистості, що самоактуалізується, серед яких важливою рисою цих осіб є прийняття себе та оточуючих людей такими, якими вони є, тобто толерантність (Фрейджер, Фейдимен, 2002).

В даній роботі толерантність розглядається як властивість особистості, що проявляється: у здатності до прийнятті іншої людини та її індивідуальності; у визнанні її права на власну позицію, думку, погляди; у готовності активно взаємодіяти із навколишнім світом у позитивному напрямку. В структурі толерантності виділяють такі компоненти: емоційний – емоційне прийняття іншої людини, щирий інтерес та

позитивне ставлення до оточуючих; когнітивний – уявлення, нейтральні або позитивні думки, які дозволяють краще розуміти іншу людину та приймати її; поведінковий – прояви такої поведінки, при якій навколишні люди почуваються комфортно та вільні у виборі власної позиції (Бабчук, 2012).

Метою даного повідомлення є аналіз результатів емпіричного дослідження особливостей самоактуалізації осіб, що відрізняються за толерантністю.

Емпіричне дослідження проводилося на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». В ньому взяли участь 52 магістранти соціально-гуманітарного факультету за спеціальністю «Психологія» (віком від 22 до 52 років).

Методи та методики: для реалізації мети емпіричного дослідження був складений психодіагностичний комплекс, до якого увійшли такі методики: 1) «Тест-опитувальник якісних показників толерантності» О.П. Саннікової, О.Г. Бабчук (Саннікова, Бабчук, 2011); 2) «Самоактуалізаційний тест (САМОАЛ)» А. Ф. Лазукіна, адаптація – Н. Ф. Каліної (Фетискин, Козлов, Мануйлов, 2002).

Результати емпіричного дослідження та їх обговорення. В даному повідомленні ми представляємо результати якісного аналізу емпіричних результатів. Спочатку було використано метод «асів» на результатах діагностики за допомогою методики «Тест-опитувальник якісних показників толерантності» (О.П. Саннікова, О.Г. Бабчук). Застосування цього методу дозволило виділити дві групи досліджуваних: з максимальними та мінімальними значеннями загального показника толерантності (високий рівень толерантності – Т; низький рівень толерантності, інтолерантність – І).

Наступним кроком якісного аналізу стало використання методу «профілів» з метою вивчення особливостей схильності до самоактуалізації осіб, що відрізняються за толерантністю. На рис. 1. представлені профілі усереднених показників самоактуалізації осіб з різним рівнем толерантності (Т; І).

Кожна з точок на даному графіку представляє собою середнє арифметичне значення представлених показників самоактуалізації у досліджуваних двох груп (Т) та (І). На осі «Х» представлені показники самоактуалізації особистості, на

осі «Y» - вказані їх значення у процентилях. Середня лінія ряду проходить через 50-тий перцентиль. Показники, які розміщуються вище середньої лінії ряду, вказують на виражену тенденцію до самоактуалізації. Показники, що розташовані нижче за середню лінію, свідчать про недостатньо виражену тенденцію до самоактуалізації.

Візуальний аналіз профілів показників самоактуалізації представників порівнювальних груп свідчить: по-перше, про вираженість схильності до самоактуалізації за певними показниками в групі толерантних осіб (Т), на відміну від інтолерантних досліджуваних; по-друге, демонструє існування певних відмінностей між однойменними показниками самоактуалізації. Статистично значущі відмінності (за допомогою t-критерію Стюдента) виявилася за такими однойменними показниками: Кн (контактність); З (саморозуміння); Оч (орієнтація у часі); Пл (погляд на природу людини); Ц (цінності). Значення цих показників вище в групі досліджуваних з високим рівнем толерантності (Т).

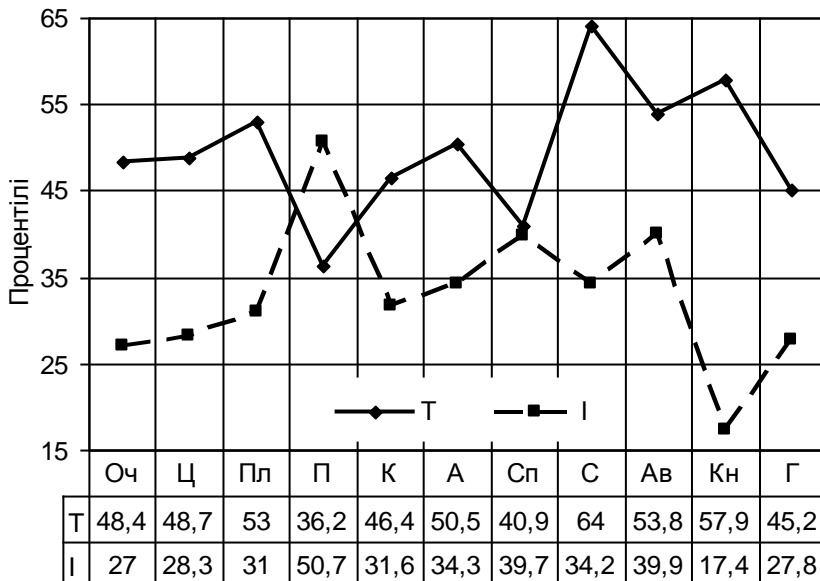


Рис. 1. Профілі показників самоактуалізації особистості осіб з різним рівнем толерантності (Т; І)

Примітка: умовні скорочення: Т (високий рівень толерантності); І (низький рівень толерантності – інтолерантність); Оч - орієнтація у часі; Ц - цінності; Пл - погляд на природу людини; П - потреба у пізнанні; К - креативність (прагнення творчості); А – автономність; Сп – спонтанність; С – саморозуміння; Ав – аутосимпатія; Кн - контактність; Г - гнучкість у спілкуванні.

Аналіз профілів надає можливість охарактеризувати психологічні особливості самоактуалізації респондентів з різним рівнем толерантності.

Отже, *особи з високим рівнем толерантності (Т)*, характеризуються чуйністю, сенситивністю до своїх прагнень та потреб, не є залежними від психологічного захисту, що розділяє особистість від її сутності, як правило, не схильні змінювати власні оцінки, думки та уявлення під зовнішнім впливом (С+). Їм властиве прагнення до взаємодіючих контактів з оточуючими людьми, які приносять задоволення, як важливий принцип взаємно посилюючої установки особистості (Кн+). Толерантним особам притаманна аутосимпатія, що проявляється у позитивній «Я-концепції» і є основою для адекватної, стійкої самооцінки (Ав+). Вони мають здатність встановлювати гармонійні міжособистісні стосунки з іншими людьми, оскільки відрізняються щирим інтересом і вмінням демонструвати симпатію, довіру до оточуючих людей. Ці особи характеризуються чесністю, доброзичливістю, неупередженістю у спілкуванні (Пл+). Представники даної групи розділяють основні цінності, що притаманні особистості, що самоактуалізується: справедливість, доброта, краса, істина, цілісність, досконалість, унікальність, порядок, простота та самодостатність (Ц+) (Фетискин, Козлов, Мануйлов, 2002).

Особи з низьким рівнем толерантності (І) характеризуються низькою потребою у спілкуванні, нездатністю будувати сталі, доброзичливі та надійні відносини з іншими людьми (Кн-). Цим досліджуваним властиво поглинання у минулі переживання та нерозуміння цінності життя в «тут і зараз». Крім того, такі люди невпевнені в собі, підозрілі та недовірливі (Оч-). Вони не спрямовані на щирість в міжособистісних взаєминах, не цінують спілкування з іншими людьми, про що свідчить

схильність до маніпуляцій. Такі люди невпевнені в собі, схильні до сумнівів у власній привабливості як співрозмовника (Г-) Загалом представники цієї групи досліджуваних не прагнуть до здорових стосунків з оточуючими людьми (Ц-). Недовірливі до людей, вони не вірять й в людські можливості (Пл-) (Фетискин, Козлов, Мануйлов, 2002).

За результатами емпіричного дослідження можна зробити такі **ВИСНОВКИ**:

1. Емпірично виділено групи досліджуваних, що відрізняються за толерантністю (толерантні-інтолерантні).

2. Встановлені статистично значущі відмінності (за допомогою t-критерію Стьюдента) за такими однойменними показниками: контактність; саморозуміння; орієнтація у часі; погляд на природу людини; цінності. Значення всіх цих показників вище в групі досліджуваних з високим рівнем толерантності.

3. Доведено, що особи з різним рівнем толерантності відрізняються специфічним кількісно-якісним поєднанням показників, які складають структуру самоактуалізації.

Література

1. Абрахам Маслоу. *Мотивация и личность* / Пер. с англ. А. М. Татлыбаева. СПб., 1999. URL: <https://cutt.ly/LZNFxhu>.

2. Бабчук О. Г. *Особливості толерантності осіб з різними типами емоційності: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / ПДПУ імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2012. 21 с.*

3. Коваленко В. В., Фоменко Ю. С. *Психологічні особливості прагнення до самоактуалізації чоловіка та дружини. Вісник Дніпропетровського університету. 2014. Вип. 20. С. 59-66.*

4. Кравцов Г. Г., Нури Т. Г. *Психологическое содержание понятия толерантности. Вестник РГТУ. Сер. «Психологические науки». 2010. № 17. С. 23-35.*

5. Саннікова О. П., Бабчук О. Г. *Досвід діагностики толерантності: результати апробації оригінальної методики. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: зб. наук. пр. Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. Т. 2. С. 68-73.*

6. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. *Диагностика самоактуализации личности в адаптации (А. В. Лазукин, Н. Ф. Калина). Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М., 2002. С. 426-433.*